

USTAWA
z dnia 1 sierpnia 1997 r.
o Trybunale Konstytucyjnym

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 1997 r. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552, Nr 53, poz. 638, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070.

Rozdział 1
Właściwość i ustrój Trybunału Konstytucyjnego

Art. 1.

1. Trybunał Konstytucyjny, zwany dalej „Trybunałem”, jest organem władzy sądowniczej, powołanym do badania zgodności z Konstytucją aktów normatywnych i umów międzynarodowych oraz wykonywania innych zadań określonych w Konstytucji.
2. Siedzibą Trybunału jest Warszawa.

Art. 2.

1. Trybunał orzeka w sprawach:
  - 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
  - 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
  - 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
  - 4) skargi konstytucyjnej,
  - 5) sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
  - 6) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.
2. Trybunał na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej stwierdza zgodność z Konstytucją ustawy przed jej podpisaniem oraz umowy międzynarodowej przed jej ratyfikacją.
3. Trybunał na wniosek Marszałka Sejmu rozstrzyga w sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej, gdy Prezydent nie jest w stanie zawiadomić Marszałka Sejmu o niemożności sprawowania urzędu. W razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Trybunał powierza Marszałkowi Sejmu tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 3.

Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Art. 4.

1. Trybunał informuje Sejm i Senat o istotnych problemach, wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału. Nad informacją tą nie przeprowadza się głosowania.
2. Trybunał przedstawia właściwym organom stanowiącym prawo uwagi o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 5.

1. W skład Trybunału wchodzi piętnastu sędziów Trybunału.
2. Sędziego Trybunału wybiera Sejm na 9 lat.
3. Sędzią Trybunału może być osoba, która posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub Naczelnego Sądu Administracyjnego.
4. Kandydatów na stanowisko sędziego Trybunału przedstawia co najmniej 50 posłów lub Prezydium Sejmu. Uchwała Sejmu w sprawie wyboru sędziego Trybunału zapada bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.
5. Osoba wybrana na stanowisko sędziego Trybunału składa wobec Prezydenta Rzeczypospolitej ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście przy wykonywaniu powierzonych mi obowiązków sędziego Trybunału Konstytucyjnego służyć wiernie Narodowi, stać na straży Konstytucji, a powierzone mi obowiązki wypełniać bezstronnie i z najwyższą starannością.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania „Tak mi dopomóż Bóg”.
6. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się stanowiska sędziego Trybunału.

Art. 6.

1. Sędziowie Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji.
2. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego Trybunału jest równe wynagrodzeniu zasadniczemu wicemarszałka Sejmu.
- 2a. Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego przechodzą w stan spoczynku po ukończeniu swojej kadencji.
3. Sędzia Trybunału po zakończeniu kadencji ma prawo powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu. Do sędziów, którzy skorzystają z tego prawa, nie ma zastosowania przepis ust. 2a.

4. W zakresie nie uregulowanym w ustawie do praw i obowiązków oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące praw i obowiązków oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Sądu Najwyższego.

Art. 7.

1. Zgodę na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego wyraża Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, zwane dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”, z wyłączeniem sędziego Trybunału, którego wnioski dotyczy.
2. Prezes Trybunału niezwłocznie informuje Zgromadzenie Ogólne o zatrzymaniu sędziego Trybunału i zajętych przez siebie w tej sprawie stanowiskach.
3. Przed podjęciem uchwały w sprawie, o której mowa w ust. 1, Trybunał wysłuchuje wyjaśnień zainteresowanego sędziego, chyba że nie jest to możliwe. Uchwała zapada większością 2/3 głosów sędziów Trybunału uczestniczących w Zgromadzeniu Ogólnym.
4. Do czasu podjęcia przez Trybunał uchwały wyrażającej zgodę na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności, wolno w stosunku do niego podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 8.

Sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności swego urzędu lub inne nieetyczne zachowanie, mogące podważyć zaufanie do jego osoby.

Art. 9.

1. W postępowaniu dyscyplinarnym orzeka Trybunał:
  - 1) w pierwszej instancji - w składzie pięciu sędziów Trybunału,
  - 2) w drugiej instancji - w pełnym składzie sędziów Trybunału.
2. Sędziów do składów orzekających i rzecznika dyscyplinarnego ustala w drodze losowania Zgromadzenie Ogólne.
3. Od orzeczeń dyscyplinarnych nie przysługuje kasacja.

Art. 10.

Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie ze stanowiska sędziego Trybunału.

Art. 11.

1. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału stwierdza Zgromadzenie Ogólne na skutek:
  - 1) zrzeczenia się stanowiska sędziego Trybunału,

- 2) stwierdzenia orzeczeniem komisji lekarskiej trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu choroby, ułomności lub upadku sił,
  - 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu,
  - 4) prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o skazaniu na karę usunięcia ze stanowiska sędziego Trybunału.
2. Wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału na skutek śmierci stwierdza prezes Trybunału.
3. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwałę po przeprowadzeniu stosownego postępowania wyjaśniającego, a w szczególności po zaznajomieniu się z aktami postępowania karnego lub dyscyplinarnego i wysłuchaniu zainteresowanego, chyba że nie jest to możliwe. W przypadku trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków ze względu na stan zdrowia, Trybunał może zwrócić się do odpowiedniego zakładu opieki zdrowotnej o wyrażenie opinii o stanie zdrowia sędziego Trybunału.
4. Akt stwierdzający wygaśnięcie mandatu prezes Trybunału przekazuje Marszałkowi Sejmu.

Art. 12.

1. Organami Trybunału są: Zgromadzenie Ogólne oraz prezes Trybunału.
2. Zgromadzenie Ogólne tworzą sędziowie Trybunału.

Art. 13.

1. Prezes Trybunału zwołuje co najmniej raz w roku Zgromadzenie Ogólne, na którym omawia się działalność Trybunału oraz problemy wynikające z jego orzecznictwa.
2. W Zgromadzeniu Ogólnym mają prawo wziąć udział przewodniczący zainteresowanych komisji sejmowych, komisji senackich, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich i Rzecznik Praw Dziecka.
3. O zwołaniu Zgromadzenia Ogólnego prezes Trybunału zawiadamia Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów, którzy mogą wziąć udział w Zgromadzeniu Ogólnym bądź delegować swojego przedstawiciela.

Art. 14.

1. Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego należy:
  - 1) uchwalanie regulaminu Trybunału,
  - 2) wybór kandydatów na prezesa i wiceprezesa Trybunału,
  - 3) uchwalanie statutu Biura Trybunału,
  - 4) uchwalenie projektu dochodów i wydatków Trybunału,
  - 5) zatwierdzanie informacji, o której mowa w art. 4 ust. 1,

- 6) wykonywanie innych czynności, przewidzianych dla Zgromadzenia Ogólnego w ustawie lub w regulaminie.
2. Zgromadzenie Ogólne podejmuje uchwały, jeżeli bierze w nim udział co najmniej 2/3 ogólnej liczby sędziów Trybunału, w tym prezes lub wiceprezes Trybunału.
3. O porządku obrad Zgromadzenia Ogólnego i jego terminie prezes Trybunału powiadamia wszystkich sędziów Trybunału co najmniej siedem dni przed jego terminem.
4. W szczególnych przypadkach Zgromadzenie Ogólne może się uznać za zdolne do podejmowania uchwał, mimo niezachowania terminu, określonego w ust. 3.
5. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy prezes lub wiceprezes Trybunału.
6. Uchwały Zgromadzenia Ogólnego zapadają zwykłą większością głosów, chyba że ustawa stanowi inaczej. Głosowanie jest jawne, o ile żaden z sędziów Trybunału nie zażąda głosowania tajnego.
7. Regulamin Trybunału podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 15.

1. Prezesa i wiceprezesa Trybunału powołuje Prezydent Rzeczypospolitej spośród dwóch kandydatów przedstawionych na każde stanowisko przez Zgromadzenie Ogólne.
2. Kandydatów na stanowisko prezesa lub wiceprezesa Trybunału wybiera Zgromadzenie Ogólne spośród sędziów Trybunału, którzy w głosowaniu tajnym uzyskali kolejno największą liczbę głosów. Wybór powinien być dokonany nie później niż trzy miesiące przed upływem kadencji urzędującego prezesa lub wiceprezesa. W przypadku opróżnienia stanowiska prezesa lub wiceprezesa Trybunału wyboru kandydatów dokonuje się w terminie jednego miesiąca.
3. Obradom Zgromadzenia Ogólnego w części dotyczącej wyboru kandydatów na stanowisko prezesa i wiceprezesa Trybunału przewodniczy najstarszy wiekiem sędzia Trybunału uczestniczący w Zgromadzeniu Ogólnym.

Art. 16.

1. Prezes Trybunału reprezentuje Trybunał na zewnątrz oraz wykonuje czynności określone w ustawie i regulaminie.
2. Wiceprezes Trybunału zastępuje prezesa w czasie jego nieobecności oraz wykonuje inne obowiązki wynikające z ustalonego przez prezesa Trybunału podziału czynności.
3. W razie przeszkód w sprawowaniu obowiązków przez prezesa i wiceprezesa Trybunału, zastępuje ich sędzia Trybunału wyznaczony przez prezesa Trybunału; w przypadku niemożności wyznaczenia sędziego przez prezesa Trybunału zastępuje prezesa i wiceprezesa Trybunału najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.

Art. 17.

1. Organizacyjne i administracyjne warunki pracy Trybunału zapewnia prezes Trybunału oraz podległe mu Biuro Trybunału.
- 1a. Biurem Trybunału Konstytucyjnego kieruje szef, którego powołuje Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego na wniosek Prezesa Trybunału. Do Szefa Biura Trybunału stosuje się przepisy ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz.U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1, z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 73, poz. 350, Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496 i Nr 139, poz. 647, z 1997 r. Nr 75, poz. 469 i Nr 133, poz. 883, z 1998 r. Nr 155, poz. 1016 i Nr 160, poz. 1065, z 1999 r. Nr 110, poz. 1255 oraz z 2000 r. Nr 6, poz. 69, Nr 48, poz. 552) w zakresie dotyczącym sekretarza stanu.
2. Szczegółowy zakres zadań i strukturę Biura określa statut.
3. Do pracowników Biura Trybunału stosuje się przepisy o pracownikach urzędów państwowych.

Art. 18.

1. Projekt dochodów i wydatków Trybunału w brzmieniu uchwalonym przez Zgromadzenie Ogólne Minister Finansów włącza do projektu budżetu państwa.
2. Prezesowi Trybunału w zakresie wykonywania budżetu Trybunału przysługują uprawnienia Ministra Finansów.

Rozdział 2**Postępowanie przed Trybunałem****Przepisy ogólne****Art. 19.**

1. Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.
2. Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania i może z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 20.

W sprawach nie uregulowanych w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 21.

1. Sądy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielić Trybunałowi pomocy i na jego żądanie przedstawić akta postępowania, wiążące się z postępowaniem przed Trybunałem.
2. Trybunał powinien bez zbędnej zwłoki po dokonaniu użytku dowodowego z akt postępowania zwrócić je właściwemu organowi.

Art. 22.

Trybunał może zwracać się do Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego o informacje co do wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym.

Art. 23.

1. Rozprawy Trybunału są jawne, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Przewodniczący składu orzekającego może Naczelnego Sczy2 1 Tf0:28 0 TD:Tw(Trybuna)T1 1 Tf4:15 0

- d) z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją przed jej podpisaniem lub umowy międzynarodowej z Konstytucją przed jej ratyfikacją,
  - e) o szczególnej zawłości, z inicjatywy prezesa Trybunału lub gdy z wnioskiem o rozpoznanie zwróci się skład orzekający wyznaczony do rozpoznania danej sprawy albo w sprawach, w których szczególna zawłość wiąże się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, a w szczególności gdy skład orzekający zamierza odstąpić od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie,
- 2) w składzie pięciu sędziów Trybunału w sprawach:
    - a) zgodności ustaw albo ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją,
    - b) zgodności ustaw z umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
  - 3) w składzie trzech sędziów Trybunału w sprawach:
    - a) zgodności innych aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
    - b) zażaleń na odmowę nadania biegu wnioskowi o stwierdzenie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami oraz skargom konstytucyjnym,
    - c) wyłączenia sędziego.
2. Rozpoznanie sprawy w pełnym składzie wymaga udziału co najmniej dziewięciu sędziów Trybunału. Rozprawie przewodniczy prezes lub wiceprezes Trybunału, a w razie przeszkód w przewodniczeniu przez te osoby - najstarszy wiekiem sędzia Trybunału.
  3. Sędziów do składu orzekającego Trybunału, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę z uwzględnieniem kolejności wpływu spraw, wyznacza prezes Trybunału.

Art. 26.

1. Sędzia Trybunału podlega wyłączeniu od udziału w rozstrzyganiu w sprawach, w których:
  - 1) wydał lub uczestniczył w wydaniu zakwestionowanego aktu normatywnego, wyroku, decyzji administracyjnej albo innego rozstrzygnięcia,
  - 2) był przedstawicielem, pełnomocnikiem, radcą prawnym lub doradcą jednego z uczestników postępowania,
  - 3) zachodzą inne przyczyny uzasadniające wyłączenie sędziego, określone w art. 48 Kodeksu postępowania cywilnego.
2. Sędziego Trybunału wyłącza się od udziału w postępowaniu na jego żądanie lub na żądanie uczestnika postępowania albo z urzędu, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności, nie wymienionych w ust. 1, mogących wywołać wątpliwość co do jego bezstronności.
3. O wyłączeniu sędziego z przyczyn wymienionych w ust. 1 postanawia prezes Trybunału, a z przyczyn wymienionych w ust. 2 - Trybunał.

4. Do czasu rozstrzygnięcia sprawy o wyłączenie sędziego Trybunału może wykonywać tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 27.

Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są:

- 1) podmiot, który złożył wniosek lub skargę konstytucyjną,
- 2) organ, który wydał akt objęty wnioskiem lub skargą konstytucyjną,
- 2a) sąd, który przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, o ile zgłosił udział w postępowaniu wszczętym na skutek tego pytania prawnego i wyznaczył spośród sędziów tego sądu umocowanego przedstawiciela,
- 3) organ statutowy partii - w sprawach o stwierdzenie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją,
- 4) centralny konstytucyjny organ państwa, którego dotyczy spór kompetencyjny,
- 5) Prokurator Generalny,
- 6) przedstawiciele Sejmu, Prezydenta Rzeczypospolitej i Ministra Spraw Zagranicznych - w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji,
- 7) przedstawiciele Prezydenta Rzeczypospolitej i Ministra Spraw Zagranicznych - w sprawach o stwierdzenie zgodności z Konstytucją innych ratyfikowanych umów międzynarodowych,
- 8) Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu dotyczącym skargi konstytucyjnej.

Art. 28.

Na rozprawie w sprawie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej uczestniczą osobiście Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz Prokurator Generalny.

Art. 29.

1. Uczestnik postępowania działa przed Trybunałem osobiście lub przez umocowanego przedstawiciela.
2. W postępowaniu przed Trybunałem Marszałek Sejmu, Sejm lub grupa posłów, będąca wnioskodawcą, działają przez wyznaczonego przez siebie posła jako przedstawiciela.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do Senatu.
4. Wnioskodawcy, o których mowa w ust. 2 i 3, mogą, obok przedstawicieli, ustanowić także pełnomocników spośród osób nie będących posłami lub senatorami, w liczbie najwyżej trzech.
5. W sprawach rozpoznawanych przez Trybunał w pełnym składzie uczestniczy Prokurator Generalny lub jego zastępca. W sprawach rozpoznawanych w innych składach uczestniczy prokurator Prokuratury Krajowej.

Art. 30.

1. Pismami procesowymi są wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wnoszone do Trybunału w toku postępowania poza rozprawą.
2. Pisma i załączniki wnoszone do Trybunału powinny być sporządzone w liczbie pozwalającej na doręczenie ich wszystkim uczestnikom postępowania oraz zachowanie dwóch egzemplarzy w aktach sprawy.

Art. 31.

1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej uprawnionego podmiotu.
2. Wnioskodawca może do rozpoczęcia rozprawy wycofać wniosek, pytanie prawne albo skargę.

Art. 32.

1. Wniosek albo pytanie prawne powinny odpowiadać wymaganiom dotyczącym pism procesowych, a ponadto zawierać:
  - 1) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny,
  - 2) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części,
  - 3) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego,
  - 4) uzasadnienie postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie.
2. Wniosek pochodzący od organu lub organizacji, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, powinien zawierać także powołanie przepisu prawa lub statutu, wskazującego, że kwestionowana ustawa lub inny akt normatywny dotyczy spraw objętych ich zakresem działania.
3. Pytanie prawne powinno także wskazywać, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione, a ponadto wymienić organ, przed którym toczy się postępowanie w sprawie, oraz oznaczenie sprawy.

Art. 33.

O wpłynięciu wniosku albo pytania prawnego prezes Trybunału informuje pozostałych uczestników postępowania, przekazuje im odpisy wniosku albo pytania prawnego oraz poucza o prawie złożenia pisemnych wyjaśnień.

Art. 34.

1. Uczestnicy postępowania są obowiązani do składania Trybunałowi wszelkich wyjaśnień dotyczących sprawy oraz do zgłaszania dowodów, potrzebnych do jej wyczerpującego wyjaśnienia.
2. Uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy oraz sporządzać i otrzymywać odpisy lub wyciągi z tych akt.

Art. 35.

Prezes Trybunału albo przewodniczący składu orzekającego mogą zezwolić innym osobom na przeglądanie akt, jeżeli jest to uzasadnione ważnym interesem prawnym tej osoby lub interesem publicznym. Nie dotyczy to spraw rozpoznawanych z wyłączeniem jawności.

Art. 36.

1. Wniosek, o którym mowa w art. 32 ust. 2, prezes Trybunału kieruje do wyznaczonego przez siebie sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym.
2. Jeżeli wniosek nie odpowiada warunkom formalnym, sędzia Trybunału wzywa do usunięcia braków w terminie 7 dni od daty zawiadomienia.
3. Gdy wniosek jest oczywiście bezzasadny lub braki nie zostały usunięte w określonym terminie, sędzia Trybunału wydaje postanowienie o odmowie nadania wnioskowi dalszego biegu.
4. Na postanowienie w sprawie nie nadania wnioskowi dalszego biegu wnioskodawcy przysługuje zażalenie do Trybunału w terminie 7 dni od daty doręczenia postanowienia.
5. Trybunał, na posiedzeniu niejawnym, postanowieniem pozostawia bez rozpoznania zażalenie wniesione po upływie terminu określonego w ust. 4.
6. Po stwierdzeniu, że zażalenie zostało wniesione w terminie, prezes Trybunału kieruje je do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym przez Trybunał i wyznacza termin rozpoznania.
7. Trybunał, uwzględniając zażalenie, kieruje sprawę do rozpoznania na rozprawie. Na postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia nie przysługuje środek odwoławczy.

Art. 37.

Wnioski i pytania prawne, co do których nie zachodzą przeszkody formalne, prezes Trybunału kieruje do rozpoznania na rozprawie przez właściwy skład orzekający oraz wyznacza termin rozprawy.

Art. 38.

Przewodniczący składu orzekającego wydaje zarządzenia, mające na celu właściwe przygotowanie rozprawy. Przewodniczący może w szczególności:

- 1) zarządzić doręczenie uczestnikom postępowania odpowiednich pism, wniesionych w toku postępowania,
- 2) wezwać uczestników postępowania do przedstawienia, w formie pisemnej, w ustalonym terminie, stanowiska w sprawie,
- 3) zarządzić przedstawienie przez uczestników postępowania dokumentów i innych materiałów, potrzebnych do wyjaśnienia sprawy,
- 4) wezwać do udziału w postępowaniu inne organy lub organizacje, których udział uzna za celowy dla należytego wyjaśnienia sprawy.

Art. 39.

1. Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie:
  - 1) jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne,
  - 2) na skutek cofnięcia wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej,
  - 3) jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał.
2. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 1, ujawnią się na rozprawie, Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.
3. Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się, jeżeli wydanie orzeczenia o akcie normatywnym, który utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

Art. 40.

Wewnętrzny tok postępowania z wnioskami, skargami konstytucyjnymi i pytaniami prawnymi określa regulamin Trybunału.

**Postępowanie o stwierdzenie zgodności ratyfikowanych umów
międzynarodowych i aktów normatywnych z Konstytucją
oraz w sprawie pytań prawnych**

Art. 41.

1. Udział w rozprawie organu, który wydał akt normatywny objęty wnioskiem, lub jego przedstawiciela jest obowiązkowy.
2. W rozprawie o stwierdzenie zgodności ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją obowiązkowy jest udział przedstawicieli Prezydenta Rzeczypospolitej, Ministra Spraw Zagranicznych i Prokuratora Generalnego, a w przypadku umów międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji - również przedstawiciela Sejmu.

Art. 42.

Orzekając o zgodności aktu normatywnego lub ratyfikowanej umowy międzynarodowej z Konstytucją, Trybunał bada zarówno treść takiego aktu lub umowy, jak też kompetencję oraz dochowanie trybu wymaganego przepisami prawa do wydania aktu lub do zawarcia i ratyfikacji umowy.

Art. 43.

W przypadku zwrócenia się przez Prezydenta Rzeczypospolitej do Trybunału o stwierdzenie zgodności z Konstytucją ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym przed jej podpisaniem - Trybunał orzeka w sprawie nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku w Trybunale.

Art. 44.

1. W sprawach o stwierdzenie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, w których orzeczenie Trybunału może wywoływać skutki wiążące się z nakładami

finansowymi nie przewidzianymi w ustawach, o których mowa w art. 43, prezes Trybunału zwraca się do Rady Ministrów o wydanie opinii w terminie dwóch miesięcy.

2. Brak opinii Rady Ministrów po upływie terminu określonego w ust. 1 nie wstrzymuje rozpoznawania sprawy.

Art. 45.

Art. 41-44 stosuje się odpowiednio do rozpoznawania pytania prawnego.

Orzekanie w sprawach skarg konstytucyjnych

Art. 46.

1. Skarga konstytucyjna, zwana dalej „skargą”, może być wniesiona po wyczerpaniu toku instancyjnego, w ciągu dwóch miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.
2. Skargę Trybuna³ rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków o stwierdzenie zgodności ustaw z Konstytucją¹ oraz innych aktów normatywnych z Konstytucją¹ lub ustawami.

Art. 47.

1. Skarga poza wymaganiami dotyczącymi pisma procesowego powinna zawierać:
  - 1) dokładne określenie ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją,
  - 2) wskazanie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób - zdaniem skarżącego - zostały naruszone,
  - 3) uzasadnienie skargi, z podaniem dokładnego opisu stanu faktycznego.
2. Do skargi należy załączyć wyrok, decyzję lub inne rozstrzygnięcie, z podaniem daty jej doręczenia, wydane na podstawie zakwestionowanego aktu normatywnego.

Art. 48.

1. Skargę i zażalenie na postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu sporządzają adwokat lub radca prawny, chyba że skarżącym jest sędzia, prokurator, notariusz, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych.
2. W razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej, skarżący może zwrócić się do sądu rejonowego jego miejsca zamieszkania o ustanowienie dla niego adwokata lub radcy prawnego z urzędu na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego. Do czasu rozstrzygnięcia przez sąd wniosku nie biegnie termin przewidziany w art. 46 ust. 1.

Art. 49.

Skarga podlega wstępnemu rozpoznaniu; art. 36 stosuje się odpowiednio.

Art. 50.

1. Trybunał może wydać postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia w sprawie, której skarga dotyczy, jeżeli wykonanie wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia mogłoby spowodować skutki nieodwracalne, wiążące się z dużym uszczerbkiem dla skarżącego lub gdy przemawia za tym ważny interes publiczny lub inny ważny interes skarżącego.
2. Postanowienie tymczasowe doręcza się bezzwłocznie skarżącemu oraz właściwemu organowi sądowemu lub organowi egzekucyjnemu.
3. Trybunał uchyla postanowienie tymczasowe, jeżeli ustaną przyczyny, dla których zostało ono wydane.

Art. 51.

1. O wszczęciu postępowania Trybunał informuje Rzecznika Praw Obywatelskich; art. 33 stosuje się odpowiednio.
2. Rzecznik Praw Obywatelskich może, w terminie 60 dni od otrzymania informacji, zgłosić udział w postępowaniu.

Art. 52.

1. Uczestnikami postępowania przed Trybunałem są: skarżący, organ, który wydał zakwestionowany akt normatywny, i Prokurator Generalny; uczestnikiem jest również Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu.
2. Rozprawa odbywa się bez względu na stawiennictwo uczestników postępowania.

Rozstrzygnięcie sporów kompetencyjnych**Art. 53.**

1. Trybunał rozstrzyga spory kompetencyjne, gdy dwa lub więcej centralne konstytucyjne organy państwa uznały się za właściwe do rozstrzygnięcia tej samej sprawy lub wydały w niej rozstrzygnięcie (spór kompetencyjny pozytywny) albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozstrzygnięcia określonej sprawy (spór kompetencyjny negatywny).
2. Wniosek powinien wskazywać kwestionowane działanie lub zaniechanie oraz przepis Konstytucji lub przepis ustawy, który został naruszony.

Art. 54.

1. Wszczęcie postępowania przed Trybunałem powoduje zawieszenie postępowania przed organami, które prowadzą spór kompetencyjny.
2. Trybunał, po zaznajomieniu się ze stanowiskiem uczestników postępowania, może podjąć postanowienie o tymczasowym uregulowaniu kwestii spornych, a w szczególności o zawieszeniu czynności egzekucyjnych, jeżeli jest to

konieczne dla zapobieżenia poważnym szkodom lub podyktowane szczególnie ważnym interesem społecznym.

Badanie zgodności celów lub działalności partii politycznych z Konstytucją

Art. 55.

1. Osoby powołane do reprezentowania partii politycznej Trybunał stwierdza na podstawie ustawy i statutu partii.
2. W przypadku, gdy nie można stwierdzić kto jest osobą upoważnioną do reprezentowania partii lub gdy nie można z nią nawiązać kontaktu albo gdy nastąpiła zmiana osoby upoważnionej po wpłynięciu wniosku do Trybunału, Trybunał uznaje za osobę upoważnioną osobę faktycznie kierującą partią w czasie podjęcia przez nią zakwestionowanej we wniosku działalności niezgodnej z Konstytucją.

Art. 56.

Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznych, określonych w statucie lub w programie, Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznania wniosków w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją.

Art. 57.

1. Wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych Trybunał rozpoznaje stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.
2. Ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją spoczywa na wnioskodawcy, który w tym celu powinien przedstawić lub zgłosić dowody wskazujące na tę niezgodność.

Art. 58.

Trybunał może zlecić Prokuratorowi Generalnemu, w celu zebrania i utrwalenia dowodów, przeprowadzenie dochodzenia w określonym zakresie w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją. Do dochodzenia tego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Wskazany w postanowieniu Trybunału zakres postępowania jest wiążący.

Rozdział 3

Zasady i tryb orzekania oraz wykonywania orzeczeń

Rozprawy i posiedzenia

Art. 59.

1. Trybunał rozpoznaje na rozprawie wnioski w sprawach wymienionych w art. 2.

2. Trybunał może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym skargę konstytucyjną, jeżeli z przedstawionych na piśmie stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego, jest niezgodny z Konstytucją. Wydane w tym trybie orzeczenie podlega ogłoszeniu.

Art. 60.

1. Rozprawa nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 14 dni od doręczenia zawiadomienia o jej terminie, z zastrzeżeniem sprawy określonej w art. 2 ust. 3, do rozstrzygnięcia której Trybunał winien przystąpić niezwłocznie.
2. Obecność na rozprawie wnioskodawcy jest obowiązkowa. W razie nie stawienia się wnioskodawcy lub jego przedstawiciela, Trybunał umarza postępowanie albo odracza rozprawę.
3. W razie niestawiennictwa uczestników postępowania, których obecność na rozprawie jest obowiązkowa, lub ich przedstawicieli, Trybunał może odroczyć rozprawę i wyznaczyć równocześnie nowy termin rozprawy. Warunek, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania.
4. Nieobecność prawidłowo zawiadomionego Prokuratora Generalnego lub jego przedstawiciela na rozprawie nie wstrzymuje rozpoznania sprawy, chyba że z przepisów ustawy wynika obowiązek uczestnictwa w rozprawie.
5. Niestawiennictwo innych uczestników postępowania nie wstrzymuje rozpoznania sprawy; w takim przypadku sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie stanowisko nieobecnego uczestnika postępowania.
6. Trybunał odracza rozprawę w przypadku braku dowodu doręczenia lub nieprawidłowości w doręczeniu zawiadomienia o rozprawie uczestnikom postępowania, może także odroczyć rozprawę z innych ważnych powodów.

Art. 61.

Rozprawa rozpoczyna się od wywołania sprawy, po czym wnioskodawca, a następnie pozostali uczestnicy postępowania przedstawiają swe stanowiska i dowody na ich poparcie. W tym celu przewodniczący składu orzekającego udziela głosu każdemu uczestnikowi postępowania.

Art. 62.

1. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą oraz wydaje zarządzenia niezbędne do utrzymania porządku na rozprawie, a w razie potrzeby stosuje środki przewidziane w prawie o ustroju sądów powszechnych dla utrzymania powagi sądu.
2. Od zarządzeń przewodniczącego wydanych w toku rozprawy uczestnikom postępowania przysługuje odwołanie do składu orzekającego.

Art. 63.

1. Z przebiegu rozprawy protokolant pod kierunkiem przewodniczącego składu orzekającego sporządza protokół.

2. Protokół powinien zawierać:

- 1) datę i miejsce rozprawy, imiona i nazwiska członków składu orzekającego, protokolanta oraz uczestników postępowania, ich przedstawicieli i pełnomocników, a także oznaczenie sprawy ze wzmianką co do jej jawności,
  - 2) przebieg rozprawy, w szczególności wnioski i oświadczenia uczestników postępowania, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na rozprawie oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone.
3. Uczestnicy postępowania mogą zgłaszać wnioski o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu - do czasu ogłoszenia orzeczenia, a protokołu z rozprawy, na której orzeczenie zostało ogłoszone - w ciągu 14 dni od dnia rozprawy.
4. Protokół podpisują przewodniczący składu orzekającego i protokolant. Wzmiankę o sprostowaniu protokołu podpisuje przewodniczący składu orzekającego.
5. Wnioski, o których mowa w ust. 3, rozstrzyga zarządzeniem przewodniczący składu orzekającego po wysłuchaniu protokolanta. Od zarządzenia nie przysługuje odwołanie.
6. Z przebiegu rozprawy może być sporządzony stenogram lub zapis za pomocą aparatury utrwalającej dźwięk, niezależnie od sporządzenia protokołu. Stenogram położony na pismo zwykłe lub zapis dołącza się do protokołu.

Art. 64.

Przewodniczący składu orzekającego zamyka rozprawę, gdy Trybunał uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną.

Art. 65.

W sprawach, w których ustawa nie wymaga rozpoznania na rozprawie, Trybunał rozstrzyga na posiedzeniu.

Orzeczenia Trybunału

Art. 66.

Trybunał orzekając jest związany granicami wniosku, pytania prawnego lub skargi.

Art. 67.

1. Trybunał wydaje orzeczenie po niejawnym naradzie sędziów składu orzekającego.
2. Narada obejmuje dyskusję i głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem i zasadniczymi motywami rozstrzygnięcia oraz sporządzenie orzeczenia.
3. Naradą kieruje przewodniczący składu orzekającego.
4. W sprawie o szczególnej zawężności albo z innych ważnych powodów można odroczyć wydanie orzeczenia na okres nie przekraczający 14 dni.

Art. 68.

1. Orzeczenie zapada większością głosów.
2. Przewodniczący składu orzekającego zbiera głosy sędziów według ich wieku poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni.
3. Członek składu orzekającego, który nie zgadza się z większością głosujących, może przed ogłoszeniem orzeczenia zgłosić zdanie odrębne, uzasadniając je w formie pisemnej; zdanie odrębne zaznacza się w orzeczeniu. Zdanie odrębne może dotyczyć także samego uzasadnienia.
4. Orzeczenie podpisuje cały skład orzekający, nie wyłączając sędziego przegłosowanego.

Art. 69.

Orzeczenie Trybunału może odnosić się do całego aktu normatywnego albo do poszczególnych jego przepisów.

Art. 70.

1. Trybunał wydaje wyroki w sprawach dotyczących:
  - 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
  - 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie,
  - 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami,
  - 4) skarg konstytucyjnych,
  - 5) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.
2. Trybunał wydaje postanowienia w sprawach:
  - 1) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa,
  - 2) rozstrzygania o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej,
  - 3) powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej,
  - 4) innych, nie wymagających wydania wyroku.

Art. 71.

1. Orzeczenie Trybunału powinno zawierać:
  - 1) wymienienie składu orzekającego i protokolanta,
  - 2) datę i miejsce wydania,
  - 3) wymienienie wnioskodawcy i innych uczestników postępowania,
  - 4) dokładne określenie aktu normatywnego, którego dotyczy orzeczenie,
  - 5) przedstawienie zarzutów wnioskodawcy lub składającego skargę konstytucyjną,
  - 6) rozstrzygnięcie Trybunału.

2. Jeżeli Trybunał postanowi, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego nastąpić ma po dniu ogłoszenia orzeczenia stwierdzającego niezgodność z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, w orzeczeniu określa się termin utraty mocy obowiązującej tego aktu.
3. Trybunał jest obowiązany, nie później niż w ciągu jednego miesiąca od ogłoszenia orzeczenia, sporządzić jego uzasadnienie w formie pisemnej; uzasadnienie podpisują sędziowie Trybunału, którzy głosowali nad orzeczeniem.
4. Jeżeli którykolwiek z sędziów, o których mowa w ust. 3, nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący składu orzekającego zaznacza na orzeczeniu przyczynę braku podpisu; jeżeli uzasadnienia nie może podpisać przewodniczący składu orzekającego, przyczynę braku podpisu zaznacza na orzeczeniu najstarszy wiekiem z głosujących sędziów Trybunału.

Art. 72.

Art. 71 ust. 1 oraz ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio do orzeczeń o niezgodności ratyfikowanych umów międzynarodowych z Konstytucją, ich uzasadnienia i zgłoszenia zdania odrębnego.

Art. 73.

1. Skład orzekający Trybunału może w każdym czasie, na posiedzeniu niejawnym, wydać postanowienie o sprostowaniu w orzeczeniu lub w jego uzasadnieniu niedokładności, błędów pisarskich lub rachunkowych albo innych oczywistych omyłek.
2. O sprostowaniu umieszcza się wzmiankę na oryginale orzeczenia, podpisaną przez przewodniczącego składu orzekającego, a na żądanie uczestników postępowania - także na przesłanych im odpisach.

Art. 74.

1. Na wniosek uczestnika postępowania skład orzekający Trybunału, który wydał orzeczenie, na posiedzeniu niejawnym rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści.
2. Jeżeli wniosku o wyjaśnienie wątpliwości nie może rozpoznać skład orzekający wskazany w ust. 1, wniosek powinien być rozpoznany przez taki sam skład.

Art. 75.

1. Postanowienia kończące postępowanie podejmowane są na posiedzeniu niejawnym. Wymagają one uzasadnienia.
2. Postanowienia nie kończące postępowania w sprawie mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności.

Art. 76.

W sprawach związanych z przygotowaniem rozprawy lub posiedzenia oraz w sprawach porządkowych wydawane są zarządzenia.

Art. 77.

1. Orzeczenie sporządzone w formie pisemnej ogłasza się uczestnikom postępowania. W czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni na sali rozpraw, z wyjątkiem składu orzekającego, stoją.
2. W ustnym uzasadnieniu orzeczenia przewodniczący składu orzekającego lub sędzia sprawozdawca podaje zasadnicze motywy orzeczenia oraz informuje o złożeniu zdań odrębnych. Sędzia, który zgłosił zdanie odrębne, przedstawia jego zasadnicze motywy.

Art. 78.

Orzeczenia Trybunału, ogłoszone w sposób określony w art. 77, doręcza się uczestnikom postępowania niezwłocznie po sporządzeniu uzasadnienia.

Art. 79.

1. Wyroki Trybunału podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2, ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Wyroki Trybunału orzekające niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie publikacyjnym, w którym akt był ogłoszony, a gdy orzeczenie dotyczy aktu nie ogłoszonego w organie publikacyjnym - w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
3. Ogłoszenie wyroków w organie publikacyjnym zarządza prezes Trybunału.

Art. 80.

Postanowienia, o których mowa w art. 70 ust. 2 pkt 1-3, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 81.

Trybunał wydaje zbiór swoich orzeczeń.

Rozdział 4**Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe****Art. 82.**

W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 1980 r. Nr 9, poz. 26 i Nr 27, poz. 111, z 1982 r. Nr 7, poz. 55 i Nr 45, poz. 289, z 1983 r. Nr 41, poz. 185, z 1984 r. Nr 34, poz. 183, z 1986 r. Nr 47, poz. 228, z 1987 r. Nr 21, poz. 123 i Nr 33, poz. 186, z 1989 r. Nr 20, poz. 107, z 1990 r. Nr 34, poz. 201, z 1991 r. Nr 100, poz. 442 i Nr 119, poz. 513, z 1994 r. Nr 122, poz. 593, z 1995 r. Nr 1, poz. 1 i Nr 74, poz. 368, z 1996 r. Nr 43, poz. 189 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 75, poz. 471) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 145 dodaje się art. 145a w brzmieniu:

„Art. 145a. §1. Można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja.

§2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.”;

- 2) w art. 146 w § 1 po wyrazach „w art. 145 § 1 pkt 3-8” dodaje się wyrazy „oraz w art. 145a”;
- 3) w art. 147 po wyrazach „w art. 145 § 1 pkt 4” dodaje się wyrazy „oraz w art. 145a”;
- 4) w art. 151 w § 1 w pkt 1 i 2 po wyrazach „na podstawie art. 145 § 1” dodaje się wyrazy „lub art. 145a”.

Art. 83.

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U Nr 43, poz. 296, z 1965 r. Nr. 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157, Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703 oraz z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348 i Nr 75, poz. 471) dodaje się art. 401¹ w brzmieniu:

„Art. 401¹ §1. Można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego został wydany wyrok.

§2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.”.

Art. 84.

W ustawie z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96, z 1982 r. Nr 16, poz. 124 i Nr 41, poz. 273, z 1983 r. Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 i Nr 31, poz. 138, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 20, poz. 135, z 1989 r. Nr 29, poz. 154 i Nr 34, poz. 180, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 43, poz 251, Nr 53, poz. 306 i Nr 72, poz. 422, z 1991 r. Nr 83, poz 371 i Nr 100, poz 442, z 1992 r. Nr 24, poz. 101, z 1994r. Nr 74, poz. 332 i Nr 126, poz. 615, z 1995 r. Nr 89, poz. 443 i 444, Nr 95, poz. 475, z 1996 r. Nr 152, poz. 720 i Nr 155, poz. 756 oraz z 1997 r. Nr 6, poz. 31, Nr 71, poz. 449, Nr 75, poz. 471 i Nr 79, poz. 485) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 474 w § 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:
  - „3) prawomocny wyrok skazujący został wydany na podstawie ustawy, którą Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodną z Konstytucją.”;
- 2) w art. 476:
  - a) w § 1 wyrazy „w art. 474 § 2” zastępuje się wyrazami „w art. 474 § 1 pkt 3 oraz § 2”,
  - b) dodaje się § 3 w brzmieniu:
    - „§3. Wznowienie postępowania w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego może nastąpić tylko na korzyść skazanego; przepis § 2 stosuje się odpowiednio.”.

Art. 85.

W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 12, poz. 116, z 1972 r. Nr 49, poz. 312, z 1975 r. Nr 16, poz. 91 i Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 16, poz. 125 i Nr 45, poz. 291, z 1983 r. Nr 6, poz. 35 i Nr 44, poz. 203, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1986 r. Nr 39, poz. 193, z 1988 r. Nr 20, poz. 135, z 1989 r. Nr 34, poz. 180, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, Nr 43, poz. 251 i Nr 72, poz. 422, z 1991 r. Nr 32, poz. 131 i Nr 94, poz. 419, z 1992 r. Nr 24, poz. 101, z 1994 r. Nr 27, poz. 96, z 1995 r. Nr 95, poz. 475 oraz z 1997 r. Nr 43, poz. 272) w art. 112 skreśla się kropkę i dodaje wyrazy „albo zostały wydane na podstawie aktu normatywnego, który Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą.”.

Art. 86.

W ustawie karnej skarbowej z dnia 26 października 1971 r. (Dz.U. z 1984 r. Nr 22, poz. 103, z 1985 r. Nr 23, poz. 100, z 1990 r. Nr 14, poz. 84 i Nr 86, poz. 503, z 1991 r. Nr 100, poz. 442 i Nr 107, poz. 458, z 1992 r. Nr 21, poz. 85 i Nr 68, poz. 341, z 1994 r. Nr 43, poz. 160, Nr 126, poz. 615 i Nr 136, poz. 703, z 1995 r. Nr 132, poz. 641, z 1996 r. Nr 132, poz. 621, Nr 137, poz. 640 i Nr 152, poz. 720 oraz z 1997 r. Nr 71, poz. 449 i Nr 79, poz. 485) w art. 227 w pkt 2 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

- „3) jeżeli prawomocne rozstrzygnięcie organu finansowego zostało wydane na podstawie aktu normatywnego, który Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą. Przepisu art. 228 § 1 nie stosuje się.”.

Art. 87.

W ustawie z dnia 28 lipca 1990 r. o partiach politycznych (Dz.U. Nr 54, poz. 312) w art. 5:

- 1) w ust. 1 wyrazy „na skutek przedstawienia Sądu Wojewódzkiego w Warszawie lub na wniosek Ministra Sprawiedliwości” zastępuje się wyrazami „na wniosek Prokuratora Generalnego”;
- 2) w ust. 2 wyrazy „Minister Sprawiedliwości” zastępuje się wyrazami „Prokurator Generalny”.

Art. 88.

1. Członkowie Trybunału wchodzący w jego skład w dniu wejścia w życie ustawy stają się sędziami Trybunału w rozumieniu ustawy.
2. Kadencja sędziów Trybunału wybranych na podstawie art. 15 ust. 2 i 4 oraz art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym trwa osiem lat od chwili wyboru.
3. Sejm dokona wyboru sędziów Trybunału w liczbie niezbędnej do dostosowania Trybunału do wymogów określonych w art. 5.

Art. 89.

1. W okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej dnia 2 kwietnia 1997 r. orzeczenia Trybunału o niezgodności z Konstytucją ustaw uchwalonych przed dniem jej wejścia w życie nie są ostateczne i podlegają rozpatrzeniu przez Sejm, który może odrzucić orzeczenie Trybunału większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Nie dotyczy to orzeczeń wydanych w następstwie pytań prawnych do Trybunału.
2. Orzeczenie, o którym mowa w ust. 1, Sejm rozpatruje nie później niż w okresie sześciu miesięcy od dnia przedłożenia orzeczenia przez prezesa Trybunału.
3. W przypadku uznania orzeczenia za zasadne Sejm dokonuje odpowiednich zmian w ustawie objętej orzeczeniem bądź uchyla ją w całości lub w części, w terminie określonym w ust. 2.
4. Orzeczenie Trybunału o niezgodności ustawy z Konstytucją, które nie zostało rozpatrzone przez Sejm w terminie sześciu miesięcy od dnia przedłożenia Sejmowi orzeczenia przez prezesa Trybunału lub rozpatrzone zostało, ale Sejm nie zmienił bądź nie uchylił przepisów z Konstytucją niezgodnych, jest ostateczne i powoduje uchylenie ustawy lub tych przepisów z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia prezesa Trybunału o utracie mocy obowiązującej.

Art. 90.

Postępowanie przed Trybunałem w sprawach wszczętych przed wejściem w życie Konstytucji toczy się według przepisów obowiązujących w dniu ich wszczęcia.

Art. 91.

Ileokroć w przepisach ustawy jest mowa o „ustawie”, rozumie się przez to ustawy oraz inne akty ustawodawcze wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej dnia 2 kwietnia 1997 r.

Art. 92.

Traci moc ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470, z 1993 r. Nr 47, poz. 213, z 1994 r. Nr 122, poz. 593, z 1995 r. Nr 13, poz. 59, z 1996 r. Nr 77, poz. 367 oraz z 1997 r. Nr 98, poz. 604).

Art. 93.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 17 października 1997 r., z wyjątkiem przepisów art. 5 ust. 1 oraz art. 88 ust. 2 i 3, które wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.